

54. ÉVF. 8. SZ.

1942 AUGUSZTUS

SZERKESZTI SUJTÓ BÉLA
KIADJA A MAGYAR TURISTA EGYESÜLET

TURISTÁK LAPJA

SÁVI FOLYÓIRAT A TURISTASÁG ÉS HONISMERET TERJESZTÉSÉRE.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., József-u. 23. Telefon 137-673.

A lap részére szánt közleményeket *Sujtó Béla* szerkesztő címére a M. T. E. helyiségébe (Budapest, VIII., József-utca 23. sz.) kell küldeni. Szerkesztő-bizottság: Buzay Béla, dr. Dékány Mihály, Herdinaud Rudolf, Kertész Jenő, Kollár Károly, dr. Romhányi Antal, Szöllőssy Jenő. — Postatakarékp. csekk számla: 3544. — Előfizetési ár évi 12 pengő. A M. T. E. tagjai tagdíjuk fejében kapják. Egyes szám 1 P. Megjelenik minden hónap 15-én.

Tartalom: Kajakkal a Sebes Körösön. Dr. Puky Pál (141.) — A gyimesi csángók földjén. Dr. Dékány Mihály (145.) — Kárpáttaljai ötvízvázlat. Rotsis Ferenc (147.) — Mi újság a Ilargitán? S. B. (155.) — EGYESÜLETI ÉLET. (157.) — HEGYMASZAS. (158.) — VÍZIELET. (159.) — IRÓDALOM. (160.) — KIRÁNDULÁSAINK. (160.)

Egyesületi jelvényünk

művészi rajza a gyopáros cimerepajzs az apostoli kettős kereszttel és a hármas halommal a hazaszeretet és természet szeretet nemes kifejezője! Viseljük mindig, de különösen kirándulásainkon feltűnő helyen, bajtársi önszeretkezésünk szép szimbólumát!

Az ájjonnan készült jelvények három nagyságban kaphatók. Nagyjelvény: 1 pengő. Gomblyukelvény: 50 fillér. Kisjelvény: 30 fillér.

Egészségdizon aranyjomadsú, művészi kivitelű,

BEKÖTÉSI TÁBLÁT

ad olvasóinak önköltsegi áron a

TURISTÁK LAPJA

Rendelje meg minél előbb az egyöntetű, pompás bekoitési táblát 2 pengőért. — Megrendelést hasonló kivitelben és áron az előző évfolyamokra is elfogadunk.

„JÓ EGÉSZSÉGET!“

A korszerű egészségvédelem kiskátéja. A 138 oldalas, sok művészi fényképpel és szemléltető rajzzal díszített kötet elsősorban az ifjúsági vezetők számára íródott, de

közérdekű tartalmaért minden turistának érdemes megszereznie.

Ára 3 pengő.

Tagtársaink kedvezményes áron megkaphatják egyesületi titkárságunknál.

Kajakokkal a Sebes Körösön.

Írta: dr. Puky Pál.

Kajak, vagy evezős csónak? hangzik el ismét a kérdés, ami miatt sok-sok vita folyt már az utolsó emberöltőben. Az evezősök vitatják, hogy csak az evezés a komoly sport s a kajak csupán valami unalmas időtöltés féle. A kajakosok véleménye homlokegyenest ellenkező, rajonganak a kajakozásért és lenézik a kilométereket gyűjtő evezőst. Mi ennek az ellentétnek az oka? Ha a mozgást magát tekintem, amelyet a csónakázás két fajtájánál végzünk, akkor is lényegből különbség mutatkozik. Az evezős mozgása az egész szervezetet összhangban igénybevévő mozgás, de a mozgás maga kötött, mert egy evezési stílus kialakulásánál a számtalanszor megismételt mozgáscsoport, vagyis egy teljes mozgás-ütem mindig azonos. A kajak mozgás-üteme is azonos, ha azt az evezésre alkalmas síma, álló vagy folyó vízeken végezzük, de azonnal megváltozik a kajakvezetés jellege, ha rohanó vízben haladunk vele. Az ütem felbomlik, szövéődik, módosul, kiegészül, a leghevesebb mozgást közbeiktatott szünetek követik, mert a rohanó vízben a sodorban maradás és a vízigenysúly megtartása lesz a főfeladatunk. És itt találjuk meg az elsőnek feltett kérdés — hogy kajak, vagy evezőscsónak? — nyitját. Szerintem a válasz csak az lehet, hogy kajak is, meg evezőscsónak is. Mind a kettőt a maga helyén és a maga idejében kell felhasználni. Pontosabban azt mondhatnám, hogy ott szűnik meg a kajak létjogosultsága, ahol az evezést megkezdődik. A kajak a rohanó vízre való, az evezős csónak a síma vízekre. Érdekes az őbudai Dunaágban lebonyolított kajakverseny; légszékélyes, pehelykönnyű kajakokban, szép időeredményt is érhet el a versenyző, de kertbe telepített vadvirág. Mi turisták, akár gyalog, akár kerékpáron, lóháton, vagy csónakon járjuk a természetet, nem az ember alkotta eszközt szeretjük elsősorban, hanem az Isten teremtette napfényt, jó levegőt, szép vizet, a tájak szépségeit. Aki igazi vízvándor, az nem tudja, de nem is akarja a kajakot az evezős csónak elé, vagy mögé helyezni, hanem minden újtárhoz azt választja ki, amelyik ahhoz legalkalmasabb lesz.

A Hunnia Csónakázó Egyesület már nevének ezélt 60 évvel történt megválasztása révén is nem a versenyzést akarta tagjai által érvényre juttatni, hanem a vízen való vándorlás szeretetét. Ennek a célnak 60 év alatt alaposan meg is felelt, mert a síma vízi folyók mellett sorra megfordult a piros-kék hunn mez a külföldi és belföldi vadvizeken is. Hazánkban elsőnek a Hunnia csónakja szelte végig a Sebes Körös felső folyását Csucsától Nagyváradig. Ezen a szakaszon a Sebes Körös nevének teljes mértékben megfelel, mert rendkívül sebes folyása mellett igen kanyargós. Hiszen Csucsra tengerszín feletti magassága 747 m és a tőle 34 vasút-kilométerre fekvő Rév pedig 275 m, ami a túra első napján 472 m-es zuhanást jelent.

Ha a kajakos sikeresen akar megfelelni a várakozásoknak, akkor alaposan fel kell készülnie újtára. Könnyű a dolga olyankor, ha a vadvízről kajakterkép, vagy

leírás áll rendelkezésére, mert ebből nagyon sok váratlan fordulatra előre elkészülhet. Az úttörő ilyenekre persze soha sem támaszkodhat, neki személyesen kell szemügyre venni a megteendő vízi útszakaszt. Ezt a szemrevételezést a Sebes Körösön időhiány miatt a vonatból végeztük. Az említett legsebebb szakaszon, — amelyiken előttünk még nem járt senki — a vasúttal osztozik völgyében a Sebes Körös, így többszöri utazással kíséreltük meg a folyó útját áttekinteni. Bizony csak igen felületes képet nyertünk, s ez azt a valószínűséget értele bennünk, hogy a Sebes Körösön kajakkal nem lehet végigmenni. Mégis megkíséreljük, így határozunk! Figyeltük a vízállásjelentéseket. A legtöbb ember kikapcsolja a rádiót ha a vízállásjelentések során azt hallja, hogy a Sebes Körös Csucsánál + 65 és Nagyváradnál — 80. Mi éppen ezt akartuk hallani. Az újságban még véletlenül sem esik az olvasó tekintete a vízállásjelentésekre, s így a legtöbb újság nem is hozza ezeket. Mi csak olyan újságot vettünk a kezünkbe, amelyikben vízállásjelentés is volt; s izgatottan kerestük meg a Sebes Köröst. Végre tavasszal, amint várható volt, emelkedett a Körös vízszintje. Őrnapiját a közeli vasárnappal szabadsággá kerekítve, a Hunnia 2 db két-személyes kajakját beraktuk az éjjeli személyvonat hálókocsiába s ott a kora reggeli kilakoltatásunkig, Csucsáig nagyszerűen aludtunk.

Csucsá igen alkalmas az indulásra, mert a Sebes Körös közvetlenül az állomás alatt folyik, keskeny szegélyű kavicsos partot formálva, melyen a kajak összerakása a hajnali szürkület ellenére gyorsan sikerült. Holdfényünk volt s a teliholdat később ragyogó napsütés váltotta fel, melynek első sugarai a hegyoldalban a festői környezetben álló Boncza-kastély nyugtalan körvonalaát világították meg. Gondos csomagolás kezdődött ezután, hogy azt a legszükségesebb holmit, amit magunkkal hoztunk felfordulás esetén az elúszástól, elmerüléskor az elázástól megmentsük. A kajak két végébe került a felszerelés legnagyobb része, a jólismert vízhatlan gumizsákokban, s minden darabot szíjjal rögzítettünk a kajak bordáihoz. Így került a gumpíremes, csavarral zárható alumínium dobozba utitársam fényképezőgépe. Ez a gondos előrelátás, — amint később láttuk — nem volt felesleges.

Végre elérkezett az indulás pillanata. Vízre tettük a csónakot és hírtelen beszálltunk. A Sebes Körös hatalmas lendülete tovasodorta a kajakokat s az egyenetlen mederben itt-ott összeráncoló víz tömeg sellőibe lendületesen kormányoztuk bele a kajak orrát. A sellők mindegyike átöntött a kajak orrán és bizony csak gondosan tömített hullámfedővel kerültük el azt, hogy nagyobb tömegben csapjon be a víz a kajakba. Ezek a hatalmas sellők adják a körösi kajakozás igazi zamatát. Némelyike olyan nagy, hogy a fejem fölött csapott el a hullám. Arról persze szó sem lehetett, hogy a sellőket kikerüljük, hiszen a sellőhullám legbiztosabb jele a legmélyebb víznek. Minden egyéb helyen könnyen vízalatti sziklába ütközhet a csónak. Kis gyaloghíd következik, amelyik igen alacsony és ugyancsak gyorsan kell lehúzni fejünket a nagy sebességben, hogy belé ne verjük a pallót tartó hidgerendába. Közvetlenül a híd után lassul a víz folyása és gátnak a zúgására leszünk figyelmesek. A gát az egész folyó szélességét elzárja és így kénytelenek vagyunk a csónakokat átélmelni, ami a balparton símán zajlik le. Már is száguhdanak tovább kajakjaink s a meredek hegyoldalak között kört, kör után ír le a Körös állandó kanyargásával. A táj csodálatosan szép, a folyó egy-egy meredek sziklafalnak vágat neki. A sziklafal aljába vágott hatalmas katlanokban kavarog a víz és mindkét kajakos ügyességét próbára teszi. Minden izom megfeszítésével tudjuk csak a kajakot úgy terelni, hogy az ár a sziklakatlanba ne sodorja s a megfeszített munka után éppen pihenni szeretnénk. Egy percig — csak egy percig, de nem lehet, mert újabb sellő, újabb szikla és újabb katlan, újabb erőpróbára tesz bennünket. Pedig a táj továbbra is fejedelmi. A meredek oldalak sűrű lombdövel borítottak. Helyenként fényo tarkítja a képet s a hegycsúcsok fölé ért napkorong most festi vakító aranyhídját a Körösre. Most kellene a sötét szemüveg, benne is van a kajak gumizsákjában, a balkezemtől alig egy arasznyira s a zsebet csak egy gomb zárja el. De nem tudom kivenni, mert nem nélkülözhetem a balkezem két-három másodpercre sem. Végtelemnek tűnő egy, vagy két perc múlva csendesedik a víz rohanása s a szemüveg az orromra kerül. Szténézünk és Városh Gyuszi az utitársam szeretne fényképezni. Előszedi az alumínium dobozt, leszereli a csavart és éppen Leicáját akarja bemérni, amikor meglátom, hogy a folyó hatalmas zúgással eltűnik; s rajta az előttünk menő kajakot Gáll Imrével

és Varju Vilivel ugyancsak elveszítjük szemünk előtt. A következő pillanatan megállítom, hogy hatalmas vízlépcső következik. A csónokban úgy úgy tűnt fel, hogy teljesen elvész a víztükör folytatása a szemünk előtt. Rákiáltak Vároсыra, hogy helyezze vissza tüstént a Leicáját és máris benne vagyunk az átesapó sülősorozatban s csurmovizes az arcom a nekivágódó víztől. Elhagytuk Körösfeketetőt. Az állomástól nem messze rohanunk tova a Körösön. Egy szemfüles vasutas észrevett, odarohan a parthoz és átkiált: — Hovamennek? — Nagyváradra, kiáltjuk vissza. A válaszat meghallják a második csónokban: — Két óra mulva biztosan ott, lesznek! Minthogy annyi a személyvonat menetideje, ordítja halálos komolysággal. — Haladásunkat tehát személyvonati sebességünk itélte.

Végre csendesebb szakasz következik. Meg is tudunk fordulni s a kiszélesedő folyó szélén az ár ellen dolgozva sikerül a vadregényes Jádvolgy torkolatáról jó felvételt készíteni. A Gáll—Varju kajak azonban már megindult és mi sem akarunk messzi maradni tőlük. Mert igen nagy mértékben könnyít a haladás biztonságán, ha látjuk az elől haladó csónakot. Hiszen más káran tanul az okos. Nagy szükség is volt rá, mert a Körös ismét nagy iramba kezd. A csónakok már száguldanak, amikor szigetet érünk. A vízmennyiség hirtelen megbecsülése után a legerélyesebben kell a vízdübb ágba igyekezni, mert könnyen a sziget csúcsnak sodorhat az ár. A sziget alsó csúcsánál azonban a baloldal váratlanul sekély lesz, a kövek átlátszanak. Varjúék kajakja nekivágódik egy kőnek, hatalmasat zökken és mindketten kiugranak belőle. Az egyiknek bokáját, a másiknak derékig ér a víz s miközben a csónakot teljes erőből, a sziget partjára igyekeznek vonszolni, torkuk szakadtából ordítanak felénk valamit. De a nagy zúgás miatt nem halljuk, hogy mit s csak a kézjelekből következtetünk rá, hogy nekünk is jó volna a nagyobb baj elkerülésére kiugrani a csónakból. Ezt azonnal meg is tesszük. Kajakunk azonban teljes erőből nekivágódik a vízben Vároсы sípcsontjának, aki fájdalomában felkiált s a csónakot nem tudjuk tovaomozdítani. Már-már alszártöréstől kell félni, amikor minden erőnk latbavetésével sikerül egy kissé elhúzni a kajákat s a láb kiszabadul. Most már egy pillanat alatt partrahúzzuk és kiemeljük a kajákat. Mindkettőnk lába vérzik. Látva az előttünk menő csónak veszedelmes helyzetét, mi már eleve a túldoldai part felé igyekezünk s a kiugrás pillanatában nem a szigeten, hanem vele szemben értünk partot. A másik kajaktól teljesen el voltunk vágya. Gondolni sem lehetett arra, hogy akár kajakon, akár úszva megkíséreljük az átkelést s a kb. 15 m távolságban a legerősebb ordítással sem lehetett a folyó zúgását túlharsozni. Ágasszott társaink csónakjának sorsa s izgalommal szemléltük, hogy miként vizsgálják meg a sérülést. Végre Gáll Imrénék jó ötlete támadt. A szigeten található kis homokfelületet lesimította és abba írta bele, hogy kormányuk leszakadt. Ezt az írást mi a túldoldról jól el tudtuk olvasni és örömmel vettük tudomásul, hogy egyebaj nem érte a csónakot. Felhasználtuk az alkalmat és az önkéntelen pihenő alatt ebédünket elfogyasztottuk.

Kis alvás után folytattuk az utat. Az egyik csónak kormány nélkül haladt, akkor még nem is sejtettük, milyen hamar bekövetkezik a másik kormány elvesztése is. A legváltozatosabb terep után Barátkánál az áradás által elvitt híd cölöpei között kellett ügyesen átsurranni. A híd alatt révész közlekedett az eltérülő csendes víz két partja között. Ebből a medencéből a Körös egy sarokban ömlött ki, a tovajutást azonban teljesen elzárta a folyóra reádült fa, amely egy sziklatömbnek támaszkodott neki. Meg kell állni, kiszálltunk és rövid tűnődés után megállapítottuk, hogy amíg a fa a vízen fekszik lehetetlen az átjutást. A révészről tüstént fűrészt és baltát kérünk s a révészlegény segítségével nekiallunk a fa kivágásának. Pár perc alatt sikerült, s elkezdődhetett újra a rohanás a sziklafalak felé, a forgókba, amelyek nem egyszer elkapták a kajákat és csak hátrafelé lehetett szabadulni belőlük. A víz ismét gyanúsán lassú folyású lett, teljes zárógát következik. Minden víz a malomárókba folyik. A malomnál a zsilipek felhúzva, s utána a kisarasznyi víz deszkaszúdnán surran a melybe. A mi kajakunk ment elől és látva, hogy a zsilip középső osztatán átférünk, kis lendületet vettünk, lapátjainkat hirtelen hosszába fordítottuk, fejünket lekaptuk és a zsilipen átjutva surrantunk lefelé a csúdnán. Hullámvasútszerű érzés a lecsúszás. Olyan nagy magasságból csúszunk a kavargó habokba, hogy Vároсыból kiütközött a vérbeli fényképész, meg akarta örökíteni a mögöttünk jövő kajak lecsu-

zását. A forduláshoz megnyomja a láb kormányt. A kormány nem fog, mert leszakad a csúza szelén. Így a második kajak is lejött és elmaradt a fényképezés. A megcsendesedő víz partján kikötöttünk, hogy a parton visszaszétálva legalább magát a szilipcsúzdát örökítsük meg. Innen rövidesen elértük Vársonkolyost, ahol a parti kerükhöz kertjébe raktuk éjszelli szállásra kajakjainkat.

Másnap ragyogó napsütésben indul meg az új iram. Nemsokára éles lövészetet tartó, gyakorlatozó katonák közé sodródnak. Hirtelen lefűjték a lövöldözést és nagy volt a csodálkozásuk, hiszen nem gondolhattak őrszemek felállítására, mert nem is sejtették, hogy a Kőrösön is meg lehet közelíteni a gyakorlat helyét. A Kőrös ismét nagy sebességgel rohant, eltűnt a szemünk elől és kettős hajtűkanyar leírásával sok hordalék között hátát a vízből kiemelő elefántnak vágott neki, legalább is úgy nézett ki a szikla, mindnégyünk egybehangzó megállapítása szerint. Megálltunk a Zichy barlang melletti turistaháznál. A barlangból kifolyó patak magas sziklafal tetejéről pompás vízesés alakjában zuhan a Kőrösbe. A folyó árja ennek a sziklafalnak vág neki s legnagyobb tömegével a sziklafal és a tőle félméternyi távolságban a vízből kiálló szikla között zúg át. A félméter azonban éppen csak nem elég arra, hogy a kajak rajta keresztülsurranjon, tehát az árból a legnagyobb erőfeszítés árán ki kellett hozni a kajakot s megkerülni a sziklát vele. Ez szerencsésen sikerült is, azonban hatalmas örvénybe jutottunk s a belőle való kiszabadulás sem okozott kevesebb gondot. A fejünk fölött feltűnik a kolozsvári gyors. A vonalnak e legszebb szakaszán az egész utassereg a Kőrösölvögyét nézi, amennyire ezt az alagutak megengedik. Hirtelen élnkség támadt a vonaton s az ablakokból mutogattak kajakjaink felé, élénk kifejezést adva csodálkozásuknak, hogy e rohanó vizen kajakot látnak. Csak pár száz méter még és a vasúti híd alatt átcsúszva Rév községen haladunk keresztül, melynek gátján átemelve egész Kőrös utunk leghatalmasabb sellőzését élveztük.

A folyó kiért a meredek sziklafalak közül, völgye hirtelen szélesedett, lerakja a magávalragadott hordalékot, szigeteket formál, újabb ágakat melyt, partot mos. Most bizony nagyon kellene a sokszor sekély vízben a kormány, de egyik kajakon sem működik. Áldozatul esett egy sziklánál Gáll Imre lapátjának egyik fele, az enyémet is zsinórral kell megerősíteni, mert repedezni készül. Sok igazítani, javítani való adódik a déli szünetben, de utána megújult erővel haladunk tovább. A folyó helyenként az alsó Hernádhoz kezd hasonlítani, alámosott földes partjaival. Már-már pihenni készülné a kajakos, amikor egész váratlanul ismét megindul a vad rohanás. Mély meder következik. Közepén sok vastag ágú hordalékfa fekszik a vizen. Minden ügykezetünk ellenére is menthetlenül rácsúszunk. Ki kell szállnunk, a nyálkás felületű, imbolygó gallyakra, hogy letoljam a kajakot. Nagynehezen sikerült felborulni nélküli, s még az utolsó pillanatban sikerült belépnem a felszabadult csónakba. Nem így Varju Viliék, akiknek fennakadt és felbillent kajakjuk pillanatok alatt telt meg vízzel és elmerült. Mire utólértük őket már partközéiben feküdt a kajak, s miután a víz nagyrészt sikerült bádogdoboz segítségével kimerni belőle, kiönthették a maradékot. Mindenük elázott, a mackóruha, a „vízhatlan” zsákokban a kétszeresült, a vasúti arcképes igazolvány, stb. Szerencsénkre sütött a nap és hamar megszáradtak a holmik. — A Kőrös folyása csendesedik. A távolban egy-egy gyárkémény tűnik fel és megérkezünk Nagyvárad első gátjaihoz. A közeli bolgárkertészetben hamár akad lovaskocsi, mellyel a szétszedett kajakokat a vasútra szállítjuk.

Kőrösi kajaktúránk befejeződött, de a tapasztalatok átélése még tovább tart. Megtanultuk, hogy a Kőrös csak úgy kajakozható, ha Csucsánál legalább +65 és Nagyváradnál — 80 a vízállása. Megtanultuk, hogy a Sebes Kőrös igen nehéz folyó. Éppen ezért csak gyakorlott kajakos vállalkozzék végigjárására. Megtanultuk azt is, hogy a rohanó víz tomboló szakaszán ne használjunk kormányt, mert az ügyis leszakad s később, amikor már nincs meg, nagy szükség lehet rá. Azt is tudjuk már, hogy „vízhatlan” ilyen nincsen, még ha kajakba való ruhazsák is az. Rájöttünk ezenkívül számtalan apróságra, melyeket a gyakorlott kajakos is csak a Sebes Kőrösön tanul meg. De megismertük hazánk legszebb és legvadabb folyóját, melynek különösen első napi szakasza vízivándoraink kimagasló élménye lehet. A Sebes Kőröst minden vérbeli magyar kajakos különös figyelmébe ajánlom.

A gyimesi csángók földjén.

Irta: dr. Dékány Mihály.

„Csikország” földje természeti szépségeiben csodálatosan gazdag, minden hegye, mindenegety eldugott völgye új és új kincseket tár a természetjáró szemé elé. A kispénzü és főképen kevés idővel rendelkező, s ezért mindig siető turista mégis — különösen, ha elsőízben jár a Csíki havasokban — nagyjában ugyanazt az utat teszi meg. A Gyilkostótól a Fehérmézón át az Egyeskeői menedékházig s onnan Balánbányán keresztül Csikszentdomokosra, vagy legfeljebb Marosfőre vezet az „átlag-turisták” útvonala. Ez a természetjárók országútja, ezt a kifejezést azonban nem szabad lenéző hangszílyal, szószerint értelmezni, mert ez a út a valóságban bizony nem országút, hanem helyenkint egészen elvesző csapás. Azért mondom országútnak, mert aránytalanul több hátizsákos utas fordul meg rajta, mint a havasok egyéb részein, ami érthető is, hiszen aránylag rövid vonalon ez nyújtja legtöbb látnivalót, legjobban ad izelítőt a *Csíki havasok* vad pompájából.

Pedig nem kevésbé érdemelnek figyelmet az egy-két napi kitérők. Ilyen pl. az a pompás gerincút is, mely az *Egyeskötől* a *Gyimesi szorosba*, a csángók földjére vezet le. A menedékháznak, ennek az igazi, csendes turistaothonnak óra, a népszerű Marci bácsi igazít útba, míg az *Egyeskő* és az *Öcsém* katlanából feljutok az *Öcsém* oldalára. Közben percenként hátrafordulok, hogy az *Egyeskő* tornyainak bizarr látványában gyönyörködjem. Ha ezek a némiképp a Dolomitokra emlékeztető különálló sziklatűk nem lennének többszáz kilométerre a fővárostól, mennyi örömet szereznének sziklamászóinknak. Minden toronynak, minden hasadéknak és keménynek meg lenne a neve és a különböző „variánsokat” mind nyilvántartanák. Így azonban az idevetődő turisták közül is csak néhány merészkedik fel egy-egy szabadon álló, szédítő meredekségű sziklatűre.

Már az *Öcsém* sokkal barátságosabb kilátóhegy. Mint a *Nagyhogymás* és a *Csíki havasoknak* egész gerince, enyhén lejt kelet felé, a nyugati oldal azonban meredek sziklafalokban törik le. A gerinc szaggatott vonalat mutat. A háromszögelési állványtól hatalmas körképben van részünk. Nyugatra mélyen alattunk húzódik az *Ólt* forrásvidéke az eldugott *Balánbányával* és lejjebb *Csikszentdomokossal*. A felcsúli lapályon túl a *Hargita* körvonalai bontakoznak ki. A gerinctől keletre húzódó völgyben *Háromkút* falcska, a *gyimesi csángóknak* ez a legtávolabb vetődött települése húzódik meg. A *Csíki havasok* kopár sziklatömbjei meglepően szaggatott foltokat hoznak a képhe. A távolban, északra a vidék legmagasabb, de már az ország-határon kívül álló darabja, a *Csalhó* uralkodik. — A nagyjából észak—délnek húzódó hegygerinc élesen rajzolódik ki előttem, a verőfényes, derült időben végiglátok egész tervezett útvonalonon.

A gerincél közelében folytatom az utat az alacsonyabb *Terkő* (1463 m) felé, majd azon is túl. Igazi gyepphavasí jellege van a vidéknek. Mert az erdők csak a jobbra-balra induló völgyekben húzódnak meg, a magaslatokat terjedelmes, illatos hegyi rétek, legelők foglalják el. De van is rajtuk hegyi pásztorkodás! Egyik juhnyáját a másik után érem, ezer és ezer juh, szarvasmarha legel errefelé. A derék széky pásztorok, arrébb már a szorgalmas csángók igen barátságos emberek, mindenkinek el kell mondanom, honnan jövök, hová megyek; igen-igen csóválják fejüket, hogy egyedül neki mertem vágni a járatlan útnak. Csak hatalmas és harcias kutyáikkal nem tudtam barátságot kötni, ezek közeledtemre már messze elém nyargaltak; kiszámított harcászati tervvel körülvettek és csak nagyhírtelen előkerült gazdáik erélyes szavára voltak hajlandók — akkor is soká morogva utánam — utamra engedni. De szükség is van a harcias nyájőrzőkre, mert ahogy embereim mondják: jócskán van az erdőben farkas, sőt medve is; ködös, éjszakai időkben néha alaposan megdézsmálják a nyájakat.

Az egyik eszténa (pásztoranya) barátságos gazdája beavat a tejkészítés és a sajtkészítés rejtelmeibe és ami még kellemesebb, magyarázatait kitünő orda és üditő zsendike kínálgatásával fűszerezi. Nehezen hagyom ott az első perctől oly otthonos, pedig milyen igénytelen pásztoranyát.

A gerinc utolsó jelentősebb emelkedése az 1566 m magas *Naskalat*. De a tűző nyári napon ezt már nem mászom meg, hanem letérek a völgybe. Lassan erdőbe érek

és ahogy egyik útbagazítóm mondta „rusnya”, köves úton ereszkedem alá. A völgyben rohanó hegyipatakok kristálytisza vize ugrál a köveken: *Jávárdi pataka*. Itt már a *gyimesi csángók* birodalmában vagyok. Józan, szorgalmas, barátságos emberek ezek a székelység zömétől elszakadt, már az országból kifelé lejtő völgyekben megtelepedett csángók. — Eredetükkel, települési és gazdasági viszonyaikkal kiváló turistatársunk: *Vámszer Géza* tanár foglalkozott. — Székelyek 6k, akik a XVIII. század elejétől, a tatárbetörések elmúltától kezdve keltek át a vízválásztón és telepedtek le a hegygerinc túlsó oldalán, a Szeretbe siető *Tatros* vize mellé, majd a Moldováól visszasszivárgó csángókkal elkeveredve népesítették be a völgyeket. Lassan felhúzódtak a szapora, sokgyermekes csángók házai az oldalvölgyekbe is és ha egybeépült falvaik alaprajzát ma megrajzolnánk, az egy számos gallyacsát hordozó faághoz hasonlítana, melynek törzse a közel 30 kilométeres gyimesi völgy, a *Tatros völgye*. Ma a székelységtől főleg ruházatukban különböznek, melyben megítélesem szerint sok az oláh elem.

Jávárdipataka, ahová lejutottam, ennek a csángó településnek egyik kis gallyacs-kája, az összesen vagy 14 kilométer hosszú *Gyimesközéplek* községnek egyik nyúlványa. További utamat előbb a *Jávárdi patak*, majd a *Hidegség patak*, végül a *Tatros* mentén, vagy 9 km hosszúságban véges-végig házak és kerítések között kellett megtennem. A házak itt 100—200 méter távolságra állanak egymástól, hosszú kerítésekkel körülvéve. Ez a települési rend egyrészt a szűk völgyek nyújtotta lehetőségeknél felel meg, másrészt a csángók javarészt még ma is állattenyésztő életmódjának.

Rovom a hosszú utat a középleki vasútállomásig és önkéntelenül is eszembe jutottak a főváros körül túsák, ahol már Pomáz 3 és fél kilométer hosszú fűtőcáját is sokalljuk. Tartozom azonban az igazságnak azzal, hogy szebb és szorakoztatóbb itt ez a 9 km, mint Pomázon az a 3 és fél.

Egyik kiugró dombháton festői kis kápolna tanúskodik arról a mély vallásosságáról, amelyben ez a messzeszakadt nép él: az élelmességüket és „ezermesterségüket” pedig az az útközben látott pompás kis szerkezet hirdeti, mely a friss hegyipatakok vizét felhasználva, malmot, fűrészmalmot hajt egyszerre, s melyet egyedül szerkesztett, faragott és állított össze készítője.

Asszonyokkal találkozom, akik útközben beszélgetve is szorgalmasan pergetik orsóikat és ugyancsak megcsodálják a szokatlan ruházatú, hátizásáros vándort. Utóbb, mintegy egy útszéli kocsmába térek be, tudom meg, hogy honnan e a nagy csodálkozás. Ritka vendég erre a turista, a vendéglősné örömmel jelenti ki, hogy ő bizony tudja, hogy mireféle szerzet vagyok, mert már tavaly is járt itt „egy” turista. Hej, pedig ezek a vadregényes völgyek, zúgó fenyveserdők, ez a tarka és festői népviselet nagyobb vándorforgalmat érdemelnének meg.

Hosszú vándorlásom végére *Gyimesközéplek* vasútállomásra érkezem meg. Nagy fatelepek húzódnak meg az állomás közelében, jelezve, hogy a csángók főfoglalkozásukon, a kiterjedt hegyi állattenyésztésen kívül fakitermeléssel is foglalkoznak. Az én utam itt végetér, pedig jutalmazó kirándulásokat lehetne még tenni a völgyön lefelé *Gyimesbükkre*, a határ közelében büszkélkedő, *Rákóczi-várnak* nevezett ódon erősséghez, vagy a *Tatros* egyik mellékvölgyében meghúzódó, szerény kis *Setétpataka* fűrdőhöz. De nem kevésbé lenne érdemes a környező, másfélezer métert meghaladó, fenyvesekkel és vadvirágos rétekkel borított hegyormok felkeresése is.

De már a vonattal való visszatérés *Mádéfalvára* is különösen maradóan emlényt jelent. Ez az út talán a mai Magyarország legfestőibb vasútvonala. Előbb a csángók összeépült falvain keresztül, *Középlek* és *Felsőlok* állomásait érintjük, majd elhagyott, vízbő völgyeken kapaszkodik fel vonatunk a *Tatros* és *Olt* közötti vízválásztóra. Egyik hatalmas völgyáthidalás a másikat éri, köztük a *karakói* 200 m hosszúságban hidalja át 62 m magasán a völgyet. Alagutakon halad át a meredeken, 1000 m magasba kúszó vonatunk, míg végre a hallgatag erdők sűrűjéből kifutunk Felsőik termékeny, napsütötte lapályára.

Gyakorlati tudnivalók. *Útjelzés* az Egyesktől kezdve nincs. A gerinc közelében elég jó szekérút halad, de sok leágazása van jobbra és balra. A gerinc vonulata azonban megmutatja a haladás irányát. Helyenként kerítések állják el a továbbjutás útját, de ezeken nyugodtan keresztülmászatunk; ellenkező esetben nagy kerülőket

kellene tennünk jelentékeny magasságvesztéssel. Csak a *Terkőtől* számított kb. egy óras út után forduljunk balra, ha a *Jávárdi patakhoz* akarunk jutni, mert a korábbi utak az ellenkező irányban lejtő *háromkúti völgybe* visznek. Innen kezdve azonban akármelyik balra lejtő út levisz a *Jávárdi patakhoz*, ahonnan már a falu hosszú utcája mutatja az irányt — A *Jávárdi patak* kikerülésével a gerincen is folytathatjuk azonban utunkat a *Naskalaton* és *Nagy Szalamáson* keresztül, mikor is a *setétpataki* fűrdőn érhetjük el *Középlokot*.

Megszállás a hegyeken legfeljebb, szükség esetén, esztenákban lehetséges, ott viszont feltétlenül barátságos fogadtatásban lesz része a turistának. A *Jávárdi* és *Hidesség* patak egybefolyásánál *Dömpiák János* egyszerű, tiszta vendéglője ugyan-csak szükségből tud néhány turistát elszállásolni. Már a középloki vasútállomás közelében, attól kb. 200 méterre lévő, *Ricini Antal* vendéglője kifogástalan és olcsó szállást és ellátást is tud nyújtani.

A régi kiadású 75.000-es katonai térképek kiadása óta az úthálózatban jelentős változások történtek, ezért ezekben csak óvatosan bízunk.

A túra időadatai: *Egyeskő—Öcsém* 1 óra, a *Terkő* előtti nyeregben lévő *fakereszt* $\frac{1}{2}$ óra, innen a *Terkő* $\frac{1}{4}$ óra. Erősen kijárt kocsitűt keresztelőzése $\frac{1}{4}$ óra. Innen még kb. 1 órát kell a gerincen haladni, s utána fordulhatunk balra. Részben úttalan helyjelzőn $\frac{1}{2}$ óra múlva útkeresztződés, jobbra fordulva, 10 perc múlva elérjük a *Jávárdi patakot*. Innen 3 óra a középloki vasútállomás. Összesen 7—7 $\frac{1}{2}$ óra.

Kárpátaljai útiúvázat.

Írta: Kotsis Ferenc.

A pompás kilátást nyújtó huszti Várhegy tetején a romok között járva, idézem történelmünk dicső és szomorú emlékeit. — S amint a reggeli párából lassan kibontakoznak előttem a Kárpátok előhegyei, úgy elevenednek meg a régmúlt és közeli évek eseményei. — A hely és az idő meditatálásra készlet. — A porladó romok az utókor hálátlanságát jelzik. Az emberek általában hálátlanok és hamar felednek, a tömegek még inkább. — Es sajnos, ilyenek vagyunk mi turisták is, Kárpátalja esete példázza.

Emlékezhettek még kedves olvasóink azokra az örömteli időkre, amikor lapunk hasábjain első ízben ismertettük a felszabadult felvidéki területeket. Majd ezt követően milyen sok örömet okozott magyar turistakörökben az addig alig ismert *Északkeleti Felvidék* vadregényes vidékeinek — a körülményekhez képest elég részletes — tárgyalása. Meg is kezdődött ebben az időben *Kárpátalja* túratereleteinek feltárása és ismertetése. Ennek folytán megindulhatott a tömegvándorlás a fatemplomos ruszin falvak és a havasok felé.

Kárpátalja hamarosan divatbajött. Minden épkézláb turista és kiránduló oda igyekezett, amíg — hála Isten — a trianoni bilincs tovább nem lazult és visszatért Északkeletre is. Lapunk elé új feladatok tornyosultak a hatalmas turistatereletekben bővelkedő Északkelet-hegyeinek ismertetésével.

Es bizony — valljuk be őszintén — Kárpátalja nagyon-nagyon háttérbe szorult. Kétségtelen, hogy ebben nagyon sokban közrejátszottak az utóbbi évek eseményei: határmenti tilos öv, háborús események, vasuti és egyéb közlekedési korlátozások, stb. Viszont tény, hogy ez még nem indokolja eléggé, hogy mi turisták is hálátlanul, teljesen elforduljunk Kárpátalja rendkívül sok szépséget rejtető gyephavasaitól, óserdővel borított hegyeitől.

A háborús események, hála Istennek, már többszáz kilométerrel a Kárpátokon túl zajlanak. Kárpátalja közlekedése az utóbbi időben lényegesen megjavult és a jelenlegi közlekedési korlátozások figyelembevételével a helyzet semmivel sem rosszabb, mint az ország más vidékein. Az elszállásolási és élelmezési körülmények ugyancsak hasonlósok Erdély magasabb hegyvidékeinek viszonyaihoz. Sajnos azonban, menedékházaink nagyrésze még most is igénybe van véve és turisták által nem használható. (Útzenben lévő menedékházaink jegyzékét a T. L. 1941. évi 12. számában közöltük.)

Az bizonyos, hogy a határmenti tilos öv — ha nem is annyira szigorú már, mint kezdetben volt — Kárpátalja legszebb és legkomolyabb, a történelmi határt hordozó Északkeleti Kárpátok kétezer méter körüli hegyeit zárja ki a turistaforgalomból. De

még így is rendkívül sok és hálás túralehetőség kínálkozik a korlátozás nélkül járható hegyek között.

Kárpátalján még a jelenlegi korlátozott lehetőségek mellett is nagyon szép és változatos, 2–3 hetes szabadságtúrákat végezhetünk.

Trebusafejértákról kiindulva Iván-havas 1940 m (menedékház)—Rahó (sportszálló)—Dumen 1391 m (menedékház)—Szvidovec csoport—Bliznica 1883 m (Dragobráti menedékház)—Tempahavas 1639 m—Királymező—Krasznahavas 1568—1495 m—Kalocsaláz—Ökörmező—Borza-havas 1598—1519—1365 m—Sztój 1679 m—Plaj 1334 m (menedékház)—Völóc (OMIH szálló)—Zsdenyova—Rónahavas 1482 m (menedékház)—Rónafüred (jó szállási lehetőség)—Ljutanszka holicca 1376 m—Javornik 1021 m (menedékház)—Peracsény útvonal — egy két társaságkocsis utazás közbeiktatásával — a legváltozatosabb túralehetőségeket nyújtja.

Az alábbiakban megkísérlem a fenti területek kevésbé ismert részéről rövid kalauzserű ismertetőt adni, hogy ezzel is megkönnyítsem vállalkozókedvű turistatársaim helyzetét.

A turista szempontból legjelentősebb Iván-havas (Pop Iván) magashegyi jellegű környékét — honnan a Várkö (Parkaul) érintésével könnyűszerrel átkerülhetünk a Visóvölgybe a Radnal havasok lábai elé — valamint a glaciális nyomokat feltüntető Szvidovec csoportban (Bliznica, stb.) kínálkozó túralehetőségeket lapunkban már többször közöltük. Így a rendelkezésre álló hely szűk volta miatt, azok ismertetésétől most eltekintek és inkább a kevésbé járt túratereket veszem sorra.

Komoly, szép turistatελjesítmény, de feltétlenül jó térképolvásói és tájékozódási képességet kíván a Borza-havas Bereg és Máramaros vármegye határát hordozó — közel 40 km hosszú — gyephasos gerincének végigjárása. — Husztról a Nagycsalló völgyében társaságkocsival közelíthetjük meg Ökörmezőt és innen indulhatunk útnak. — A Nagycsalló átvezető keskeny hídon átkelve, eleinte házak között, majd gyér erdővel borított vízmosásos részen kapaszkodik az út felfelé. Az 1048-as magassági ponton át, fáradságos, nehéz úton érjük el a vihardult erdővel borított Mencsul (1252 m) gerincvonulatának tetejét, ahonnan visszatérve, szép kilátást kapunk a Nagycsalló hosszan elnyúló kanyargós völgyére. A Mencsulról kisebb ereszkedésekkel jó gyalogösvényen könnyen kerülnék a Polonina Kuk (1206 m) alá a főgerincre, honnan a Borza-havas déli kiszögellésének legmagasabb pontját, a Kuk (1365 m) gyephasos csúcsát $\frac{3}{4}$ óra alatt érhetjük el. A csúcsról jó időben pompás kilátást kapunk a lábaink alatt elterülő, sűrű erdővel borított hegyek tömegére és jól áttekinthetjük a hatalmas dombok sorozatából álló gerincünk nagy részét. A Polonina Kuk déli oldalában pár percre a csúcs alatt bővizű vályus forrást találunk. Kulacsainkat okvetlenül töltsük meg, mert a gerinc magasságában csak a Zsidó Magura oldalában találunk újból vizet. Addigra pedig nagyon meg fogunk még szomjazni. Nagyjából északi, majd a Kámen (1127 m) csúcsától északnyugati irányt mutató hullámzó gerincen változatos úton, hol lomberdőben, hol gyephasos részekben, hol úton, hol ösvényen, majd helyenként öserdőn, út nélkül haladunk előre. Az egész gerinc végigjárása egy nap alatt szinte lehetetlen, ezért legcélszerűbb a Priszlop (942 m) nyeregben, vagy még inkább a Kruchle (1243 m) alatt éjszakázni. Mindkét részen élénk pásztorélet folyik és ha sátrunk nincs, szükségből a pásztorok nyitott kalyibájában húzhatjuk meg magunkat.

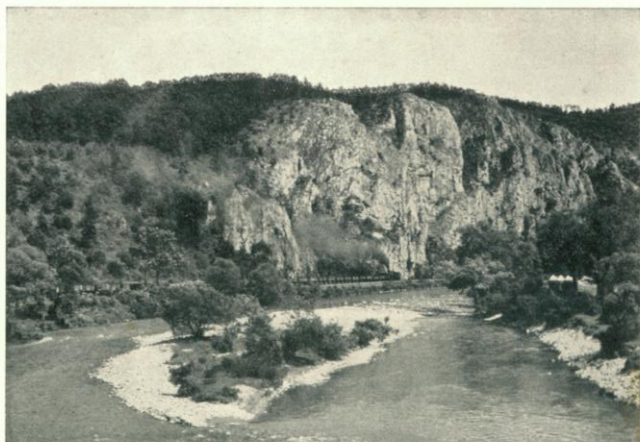
Kruchle után fokozatos emelkedéssel magasodik a gerinc és már állandóan az erdőhatár felett, gyephasvonon járunk. A Zsidó Magura kiemelkedő homloka jól mutatja a irányt, de még mindig újabb és újabb kiemelkedések meredeznek fel előttünk. Rengő az áfonya, hálás szolgálatot is tesz, mert kifőnően olta szomjunkt, nagy szükség is van erre az állandó hullámvasútszerű le-föl menet fászfűtő volta miatt. A gerinc itt a Zsidó Magura (1519) csúcsával tetőzik, innen mindkét oldalt lassan, fokozatosan ereszkedik. A tetőről jól áttekinthetjük megtett és az elkövetkező utunk irányát. A gerincvonulat északnyugati részében kíváncsian dugja ki a fejét a Nagycsalló (1598 m), míg a főgerincből kiágazó oldalgerincen délről az egész környék felett uralkodó Sztój kettős csúcsa zárja be a láthatárt. A Zsidó Magura délkeleti oldalában, a Mlinkavölgy felső része felett kb. 1400 m magasan, kövek közül előtörő jőtű forrást találunk. Utunk továbbra is hintaszterűn vezet, egyik-másik nyeregben kisebb vízmedencéket találunk, majd rövidesen a Nagycsalló alatti nyeregbe

Kajakkal a Sebes Körösön.

(Városy Gyula felv.)

Sebes Körös.

(Ruszkay Tamás felv.)

Gardonyos csángó asszony.

Csángó népviselet.

(OMIH.)

Kalotaszegi kalácsa.

(OMIH.)

érünk. A nyeregéből épített öszvérúton jó óra alatt érünk fel a Borzsa-havas legmagasabb pontjára, az egész vidéket uraló Sztój (1679 m) kilátó és megfigyelő tornyokkal teletűzdelt csúcsára. A csúcs szagatott sziklás éle nyugatra meredeknek tör le, alattunk óriási kiterjedésű lomberdőreteg. A kilátás igazán feledhetetlen. Északnyugatra közvetlen közelben a Rónahavas lomha tömege látszik, attól kissé északabbra a Pikuj merészen kiemelkedő orma köti le figyelmünket. Kelet és délkelet felé előtűnik terül el a Borzsa-havas legyező alakban szétterülő völgyrendszere és azon túl a Kárpátok határláncolata kéklík. De ki tudná mindazt felsorolni, amit a szem ott pár pillanat alatt áttekinthet.

Sztójról vagy az épített úton, vagy a kissé sziklás gerincen az előbb említett nyereg érintésével a Pláji (1139 m) menedékházhoz ereszkedünk le, hol élelemzésre nem igen, de jó szállásra mindig számíthatunk. Ha időnk van, a menedékháztól a Borzsa-havas nyugati oldalát borító, fejszét alig látott őserdőiben tehetünk élményszámba menő kirándulásokat.

A Borzsa-havasról Volócon és Alsóverekén át változatos túra keretében kereshetjük fel az egészen más jellegű Rónahavas környékét. Volóclról Alsóverekéig társasgépkocsin, onnan a Latorca völgyében kocsin, vagy ha éppen kedvünk van, gyalogosan országúton közelíthetjük meg Zsdenyovát. Zsdenyováról a térképen nem jelzett kisvasút és a Zsdenyanka patak között vezető országúton — állandó szél kilátással az északnyugatra kiemelkedő Osztra hora (1408 m) tömegére — jó fél óra alatt érünk az út mellett fekvő szegényes Zbún falucskába. A környező erdők तर oldalai kiméletlen, erősen üzleties fakitermelésről tanúskodnak. A faluvégi kocsmá előtt derekszögben hirtelen délnyugatra kanyarodva, a Parazsena patak felé tartunk. De nem sokáig. A falu utolsó háza után szegényes burgonyaföldek mellett meredek vezet az ösvény tovább. Az út lassan kiszélesedve északnyugati, majd nyugati irányt vesz fel és gyönyörű szép, kis rétekkel tarkított, templomi áhítatot lehelő fenyőerdőben érjük el a Begari gerincét. Elvezetes gerincűt, állandóan mérsékelt emelkedéssel, de sajnos, semmi kilátással. A kilátás hiányát azonban bőven kárpótolja a rengeteg vad. Az egyik kis rét oldalában, enyhe völgyelében egymáshoz közel két forrást is találunk. A fenyőerdőt lassan lomberdő váltja fel és a 960 m pontot, hol Ung és Bereg vármegye határa vezet keresztül, már százados bükkerdőben érjük el. Az út minősége innen kezdve erősen romlik, a jó útból alig látható gyalogösvényre tér a ritkán jelzett turistaút. Több völgyelést és vízfolyást keresztezve, nehezen lehető csapáson érjük el a nagykiterjedésű Prelukát (tisztás). Az úde, zöld színben pompázó réten több forrás fakad, szinte látszik, hogy itt van a környező hegyek vízgyűjtőmedencéje. A tisztást egy kis domb kétfelé választja és mindkét oldalán gyorsvízú ercske folydogál. A tisztást előtt az ösvény a jelzéssel együtt eltűnik, de ez ne okozzon gondot nekünk, mert nyugati felől már integet a Rónahavas vaskos tömege. A tisztást és a patakot kelet-nyugati irányban keresztezve, a messziről látható, részben kiszáradt fenyőcsoport felé tartunk. Közélemben a tisztás nyugati sarkában találjuk a 22 éves cseh megszállást is átvesztelt, Rónay Antal főerdőtanácsos által 1896. évben emeltetett milleniumi emlékoszlopot.

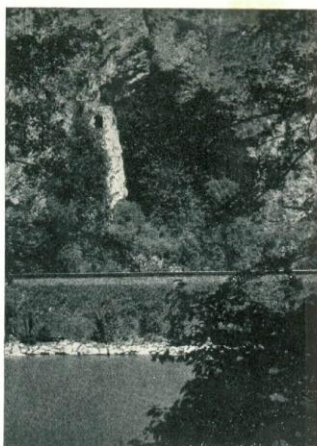
Ha jó volt a irány, rövidesen a jelzés is előkerül és állandó, mérsékelt emelkedéssel vegyes lomberdőben érjük el a Vogyanij (1121 m) alatt, a Rónahavas északkeleti irányban kiágazó oldalgerincét. A kilátás lépésről-lépésre tágul, egészen előttünk terpeszkedik a Rónahavas fennsíkszerű lapos teteje, míg vele szemben a másik oldalon az Osztra hora hosszasan elnyúló gerince uralja a környékét. Az 1482 m ponton emelt háromszögelési toronyhoz út nélkül mehetünk fel, elragadóan szép körképben lesz részünk. A toronytól délnyugati irányban rövid félóra alatt érhetjük el a Rónahavas menedékházat, ahol kényelmesen kipihenhetjük utunk fáradságait.

A menedékházról jelzett úton a Királykút, majd a szépen foglalt Erzsébet forrás érintésével kényelmesen közelíthetjük meg Rónafüredt pár házból álló festői fekvésű nyaralótelepét. S ha éppen kedvünk van, meg is fűrdhetünk a szálló alatti gyógyhatású kénforrás fűrdőjében. Rónafüredről egybék'nt majdnem egészen a menedékházig gépkocsival is járható út vezet fel.

A Rónahavas menedékházról egynapos túra keretében kereshetjük fel Kárpátalja egyik legvadregényesebb völgyrészletét, a Sipot patak völgyének nyugatra kiágazó Vojvodina nevű részét. Aki az őstermeszét érintetlenségében, vadságában akar győ-

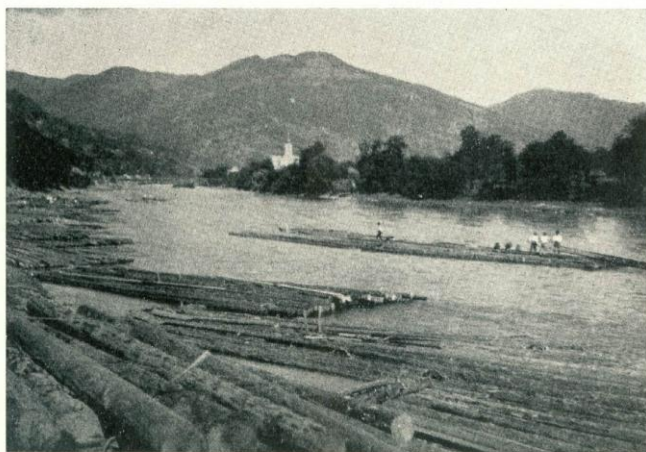

A Zichy barlang-vizesése.

Tündérvár.

(Ruszkay Tamás felv.)

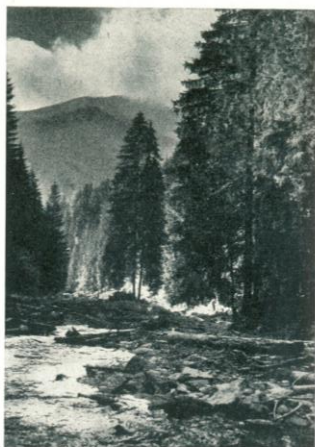
Tutajok a Tiszán.

(OMIH.)

Tutajjal a Nagyágon.

Hegyi patak.

(OMIH.)

Lazescsina vizét

(OMIH.)

nyörködni, az okvetlenül keresse fel ezt a részt. Túlzás nélkül állíthatom, hogy ennel vadabb völgyrészletet talán egész Kárpátalján nem találhatunk. Végigjárása elég fáradságos és komoly gyakorlatot, ügyességet kíván, de aki nem sajnálja a fáradságot, azt bőven kárpótolják az ott látottak.

Legcél szerűbb a Rónahavasi menedékházból indulva jelzetlen úton felkeresni és ugyanoda — a Mencsulon átvezető — kékkel jelzett úton visszatérni. A menedékháztól lehetőleg magasságvesztés nélkül a Rónahavas 1386 m pontja felé tartunk. A háztól két, délnek tartó völgyelést keresztelve, kb. jó óra alatt érjük el az említett pont után délkeleti, majd keleti irányú harmadik völgyelést. Győr, borókával tarkított nyitott részen kis vizeséseket formálva, fűge erecske szalad előttünk. Mellette ösvényt is találunk, szegődünk melléje. Rövidesen a hegyoldalak meredekebbé válnak, a patak állandó vizesésben zuhog lefelé. Az út állandóan nehezebb és fásasabb lesz s helyenként szinte járhatatlan. Lassan el is tűnik az út és a patakmederben óriási sziklák, métermagas páfrányok között, kidült százados fákon keresztül mászva, nehezen vergődünk lefelé. A beszállás után jó órára a völgy hirtelen elapadosodik és a patak is egészen elcsendesedik, de a nyugalom nem tart soká. Alig, hogy a fáradt test egy kissé megpihent, máris újabb meglepetések bontakoznak ki előttünk. Hatalmas, több méter magas sziklafalak között csak mászással tudtunk előrehaladni. És egyszerre ennek is vég szakad, a patak 20—25 méteres vizesésben, zuhogva esik le a mélybe és mi a meredek hegyoldalba mászunk át, mert a víztől símára csiszolt, nedves köveken a mászás már veszélyessé vált. Itt érjük el jobbfelől (délnyugatról) a Mencsul alól induló és az elindulásunkkor keresztezett patakot. A patak most ismét erősebb mederben, enyhébb hegyoldalak közt tör előre sziklamedrétben. Újból leereszkedhetünk a patakmederbe, mert a széles, lapos köveken könnyebb a haladás. Nemsokára bal felől (északnyugatról) is érintünk egy patakot. Az utóbbi patak után pár percre kis fahídat és a hegyoldalba épített keskeny ösvényt találunk. Közvetlenül a patak felett vezető ösvényre térünk. Most érünk a leglenyűgözőbb részhez: a nagy vizeséshez. A patak most már erősen megduzzadt vize több ágra szakadva, hatalmas robajjal, tajtékozva szakad a mélybe. A vizet már nem is látjuk, csak a csillogó vízhabokat és az óriási zajt halljuk. Jobboldalt (dél felől) járhatatlan fekete sziklafalak határolják, míg a baloldalt vezet az említett ösvény. A természet, út nélkül itt nehéz probléma elé állítaná a turistát. A kis ösvény százados bükkerdő árnyékában fűgét kapaszodik a hegyoldalban. Alattunk mélyen van az újra összeszűkült patakmeder, ahol már lehetetlen volna járni. Ha kedvünk van, még folytathatjuk az utat lefelé Pereniz gerinc keleti végén álló „Béla-tanyához”, ahol kellemesen pihenhetjük ki az út fáradságait. Kedves kis tisztás szélén meghűződő lakatlan vadászhatat még a régi jó bekeidőben építette Széchenyi Béla gróf. Alatta pár méterre jóvízi kutat találunk.

A vadászhatótól ösvényünk az elcsendesedő patakot követve, azt többször keresztelve, 20—25 perc alatt leereszkedik a Sipót patak völgyében végigvezető fakitermelésre használt iparvasuti pályatestre. Innen hosszú, unalmas vándorlással, le-tarolt hegyoldalak között állandóan a kisvasuti pályatesten vagy mellette bukdácsolva 2—2½ óra alatt érhetünk *Turjamezőre*. Unalmas, érdektelen, fásasztó út, helyesebb, ha a „Béla-tanyá”-tól visszafordulunk és a jelzett — hasonló szépséget ígérő, de kényelmesebb úton — visszamegyünk a Rónahavasi menedékházba.

A Rónahavasról — ha kedvünk és időnk van hozzá — változatos túra keretében kereshetjük fel a *Ljutánszka holica* (1376 m) szokatlanul éles gyephavasos gerincvonulatát. Majd tovább folytatva a túrát, a *Bisztrica* és a *Ljuta* patakok völgyén át a *Javorinikot* (1021 m) közelíthetjük meg. Az aránylag alacsony hegycsoport felkeresése is hálás, kedves, csónkahazai hegyeinkre emlékeztető túralehetőségeket nyújt. Míg a 910 m magasán, szép környezetben emelkedő állandóan üzemben lévő menedékháza alkalmas pihenőhelyül kínálkozik.

Kis cikkem keretében turistatársaim figyelmét újból Kárpátalja felé szeretném irányítani és egypár — igazán szép és változatos — kárpátaljai túralehetőségre felhívni.

Mi újság a Hargitán?

Az erdélyi hegyek között különös csengése van a Hargita nevének. Valóságos legendakör övezi: Tamási Aron, Nyirő József pompás könyvei csak fokozták várázsát. — Turistáink javarésze mégis elkerülte a hegyseget, inkább a Gyergyói és Csíki havasokat járta, mert a Hargitán nem talált turistahajlékot, ahol a fejét lehajthatja valaha. Most már megváltozott a helyzet, felépültek a Hargita menedékházai. Erről szól elsősorban a híradás.

A hargitafürdői „*Új Bence menedékház*” már az augusztus 2-i felavatás előtt megnyitotta kapuit. — A *Turisták Lapja* ott volt a ház születésénél. Amikor *Vámszer Géza*, a csíki turistaság lelkes úttörője megpendítette a tervet, segítőkézzel állt melléje, szeretettel támogatta munkájában utódját, a fáradhatatlan *Szekely Gézát* is. Lapunk figyelemmel kísérte a tervek megvalósulásának mindenegyes részletét, több ízben adtunk hírt az építkezés mozzanatairól. A ház még nincsen teljesen készen, a külső falak bevakolása, a berendezés kiegészítése hátra van még, de a teljes befejezés rövid idő kérdése csupán. Bakonyi Osztyálynk hajdani elnökének, *dr. Karsay Sándornak*, a csíkszéki turisták jelenlegi vezérének személyes irányítása mellett indult meg a házban a turistaélet.

A méreteiben és kivitelében egyaránt figyelemreméltó házra büszke lehet az *EKE Csíkszéki Osztyála*. *Szilárd József* csíkszeredai építész tervei szerint épült. A ház a táj lekének hű tükröztetője. Délnek néző tágas tornácának faragott oszlopai a szekely kopfajákra emlékeztetnek. A meghitt hangulatot keltő, magyar levegőt szálló előtérből a népies bútorzatú, tágas ebédlőbe jutunk. Meg kell jegyeznünk, hogy a ház étkezést nem nyújt, kezelője csak hideg ételekkel és italokkal szolgál. Meleg ételket a fürdőtelep vendéglőjében kaphat a turista. — Az emelet keleti és nyugati oldalán 2 térés, nagy ablakkal világított, közös hálóterem van, melyekből vízvezetékkel ellátott mosdóhelyiségek nyílnak. A homlokzat közepét 2 egyágas szoba foglalja el. A manzard déli oldalán 2 háromágas szoba van, melyekhez egy-egy kétágas fülke kapcsolódik. Ezenkívül 4 kétágas szoba van még a padlástéren. A csőrendszert ágyak sodronyosak, sással töltött derékajakkal vannak ellátva. Összesen 53 személy talál a házban kitűnő fekhelyet. A szobák egy részében beépített szekrény szolgálja a kényelmet. Nagy előrelátással a villanyvezeték beépítéséről is gondoskodtak, ha majd az áramszolgáltatás megindul, bekapcsolhatják a hálózatba. A sík elhelyezésére téli időben az alagsorban biztosítottak helyet.

A ház 1310 m magasan épült, az újonnan létesített, idegenforgalmi célzatú műút mellett. A *Tolvajos tetőn* közelíthetjük meg legelőnyösebben. Ott szeli át a Hargitát a Csíkszeredát Székelyudvarhelyel összekötő műút. Meg kell említenünk, hogy a társaságépkocsiforgalom túlszűfolt ezen a vonalon. Az új határmegvonás révén Udvarhely megye közlekedési szempontból nagyon kedvezőtlen helyzetbe került. Erre a vonalra helyjegyeket nem adnak ki, s így a turistának el kell készülnie arra, hogy nem mehet el a kitűzött időben és csak a következő járatban kap helyet. Ha a közvetlen forgalom megindul Hargitafürdőre, ilyen akadály már nem fenyeget. A hargitafürdői műút a *Tolvajos tető* 981-es pontjánál indul, az elágazásánál csinos műút-örház épül, melyben a kirándulók részére városzobát biztosítanak. A *Tolvajos patak* mentén létesített új út hossza 7 km, a menedékház távolsága 6,5 km, ez a fürdőtelep legelső épülete. A régi út meredekében indult s azt a látszatot kelti, hogy rövidebb vonalon érhetjük el rajta a menedékházat. Ne kövessük, mert valójában hosszabb, helyenkint köves, másutt dágványos az úttest és végső lejtős szakaszával sokat veszítünk az elért magasságból. Az új út viszont egyenletes emelkedővel vezet a célhoz.

A menedékház kitérő kiindulópontja lesz majd a hargitai kirándulásoknak. Ehhez azonban előbb a turistaság zavartalan művelésének feltételeit kell biztosítani: utak építésére és jelzésére talán sehol sincsen olyan nagy szükség, mint éppen a Hargitán. Tudjuk jól, hogy a menedékháznak — a legnehezebb háborús körülmények közötti felépítése a *Csíkszéki Osztyála* erejét minden tekintetben igénybevette, éppen ezért ennek a kérdésnek megoldása csak a jövő feladata lehet. Jóságunk mondani-vaóinkat csonkahazai intő példák alapján, az új érdekekben vetjük papírra. A műút megépítése s a társaságépkocsi forgalom közeli megindulása révén az eddig elhanya-

golt *Hargitafürdő* nagy fellendülésnek néz elébe. Üdülők, gyógyulást keresők serege igyekszik majd mai hazánk legmagasabban fekvő, számos gyógytényezővel rendelkező fürdőhelyére. Fontos érdek tehát, hogy a ház *turistajellege* ilyen körülmények között már eleve biztosítassék. Ennek kell megteremteni az előfeltételeit. A turistát elsősorban a hargitai gerincvándorlás érdekli. Aki a hegység élvonalát végig akarja járni és az egyes csúcsokat rendre fel akarja keresni, legnagyobbértékű út nélkül kell haladjon, mert csak a nyergek magasságában talál használható utakat. Keskeny csapásokon, vagy az áfonya és sűrű borókabokrok kerülgetésével, vagy rajtuk keresztültörtetve haladhat csak. Szép időben ez talán még érdekes is, de harmatos reggeleken, eső után nem tartozik az élvezetek közé. Derült időben, amikor láthatók a csúcsok, térképpel és iránytűvel könnyebb a feladat, de ködös, borús napokon csak a szakavatott természetjáró tudja megoldani. Az útjelzés nem sokat segítene, előbb utat kell vágni, építeni. Nehéz és költséges feladat, tudom, újabb próbára kell tegye azokat, akik az áldozatokból eddig is orozslánrész vállaltak, a munkában az élen jártak. De nem szabad visszaretenni tőle, mert máskülönből nem tölthetik be igazi hivatásukat a hargitai menedékházak, a turisták nagyobbarányú vándorlása addig nem indulhat meg. Télen könnyebb a helyzet, az út hiánya nem jelent akadályt, a mindent eltakaró hólepel elfedi a borókabokrokat és szabadon, vigan siklik a léc ott, ahol nyáron keserves munka az előrehaladás.

A Hargita vidéke jó *sítérep*, sokáig tartja a havat. Télen különösen a legmagasabb csúcs, a csupaszhatú Madarasi Hargita (1801 m) vidéke népes, annak oldalait szántogatják az udvarhelyiek. Menedékházukat elsősorban téli hajléknak szánták. Örvedetes tény ez; eddig a sielők vették mindig igénybe a turisták létesítményeit; most már ők is bekapcsolódtak a feltáró munkába és vállaltva dolgoznak a magyar hegységnek menedékházakkal való felruházásán. A *Hargita Test-edző Egységet* menedékháza 1640 m magasán épült, lapunkban szintén több ízben emlékeztünk meg már róla. Most örömmel jelenthetjük, hogy a teljesen korszerű ház építése a befejezéshez közeledik. Ezáltal részletesebb képet nyújthatunk már a látokról. Sorok íróját a házban a ház tervezője, *Dénes Lajos* udvarhelyi építész vezette végig. A menedékház pompásan érvényesül szép környezetében. Hatalmas fedélszerkezete már messziről magára vonja a figyelmet. A sajátos erdélyi építész jelleg ugyanis éppen a fedélszerkezetben jut leghívtebben kifejezésre. Oszlopos tornácának finom vonalait is jellemzők. A ház formája a népi jelleget domborítja ki, viszont belül megtalálható benne mindaz, amit az igényes sportember megkíván. A tornácra a világos ebédlebe léptünk, a tőle balra eső helyiséget társalgónak és könyvtárnak rendezik be. Jobboldalon van a kezelő lakása és a konyha, hatalmas tűzhelyén sok ember számára tudnak főzni. A folyosóról, kisebb szobák nyílnak, ügyes szerkezetű faágynak találunk a 3 helyiségben. A szobák hideg és melegvizet szolgáltató vízvezetékkel vannak ellátva, egyébként a földszinten kádás fürdőszobát és zuhanyzókat is találunk. A manzard folyosójáról 3 kisebb szoba nyílik és 2 nagy 30–30 személyes, emeletes priccsekkel felszerelt közös hálóterem áll az igénytelenebb kirándulók rendelkezésére. A veranda két oldalán 1—1 szoba van. Összesen 105 személynek biztosítottak helyet, de a tavaszi siverseny alkalmával már 135-en is aludtak a házban. Mint érdekességet és újítást megemlíthetjük, hogy mindenegetes szobához napozórész kapcsolódik, melyre télen üvegfalat lehet felszerelni. A villanyvilágítás megoldásának kérdése küszöbön áll. A vezetékeket már elhelyezték a falban, s ha a helyi áramszolgáltatás megindul, a szerelés már nem okoz gondot. A gazdasági épületek, sítároló és viaszoló helyiség felépítésére ezután kerül sor.

A házat *Kápolnásfalu* (társasépkocsi megálló) felől 12 km-es jelzett úton közelíthetjük meg a legkönnyebben, ezt az utat használják az udvarhelyiek, kivánatos azonban, hogy a vasutat használó, távolabbról érkező kirándulók érdekében *Csik-madarasra* és *Madéfalvára* is létesítsenek, illetőleg jelezzenek utat.

Mint újságot, megemlítem még, hogy a *Madarasi Hargita* csúcán emeletes háromszögletű állványt emeltek. Pompás kilátást élvezhetünk róla Csikra és Udvarhelyre. — A Hargita a pásztorok és vadászok birodalma, megindult azon az úton, hogy a turisták és sielők terepe legyen. Ha a szeredaiaik és udvarhelyiek megteremtik a két menedékházat összekötő *gerincutat*, ezzel a kézfogással a *Hargita bekapcsolódik a turistaforgalomba*.

S. B.

EGYESÜLETI ÉLET

A MTE központi választmánya legközelebbi ülését f. évi szeptember hó 14-én, 7 órai kezdettel tartja az egyesület hivatalos helyiségében.

A MTE Vezetőképző Bizottsága f. évi május 27-iki kezdettel tanfolyamot rendezett, melyen 24 tanuk vett részt. A július hó 1-re kitűzött képesti vizsgán, melyet a MATUOSZ vizsgáló bizottság elnökeinek, dr. Szunioh Arany Nándor vezetése mellett tartottak meg, 10-en sikeresen, ezek közül 3-an dícséretesen vizsgáztak. Ezzel Egyesületünk vizsgázott vezetőinek száma 104-re emelkedett. Tekintettel a tanfolyam rövid, 6 hetes voltára az eredmény kielégítőnek mondható és a bizottság örömmel győződött meg a jelentkezők komolyságáról, kik közül többen hosszú gyakorlattal rendelkező és az egyesületi életben is szerepet játszó turisták voltak. — Külön ki kell emelni a szakelődadokat, kik a rendelkezésükre álló rövid idő ellenére igyekeztek minél többet nyújtani, a legfontosabb tudnivalók közlésével.

— Igen hasznos volt Kreischer Károly, az egyesületi Vezetőképző Bizottság elnöke által vezetett gyakorlati terepjárás, mely mindvégig tanulságos és kifejezetten oktató, nem pedig versenyszerű volt. Ezt a körülményt a résztvevők kivétel nélkül örömmel tapasztalták. A gyakorlati vezetés, térképoltás, iránytűkezelés stb. tanítása volt a főcél.

A Vezetőképző Bizottság 1942. évi szeptember hó 16-iki kezdettel 3 hónapos tanfolyamot rendez, melyre az egyesületi tagokat szeretettel meghívja. Jelentkezni lehet személyesen és távbeszélőn a központban, (Bp., VIII., József-utca 23. sz. Táv. 137—673), vagy levélben a Vezetőképző Bizottság címén.

A. P.

Hegyi Szent Bernát képszéket állít fel a Dobogókői Család az Ilona pihenőn. A turisták védőcszénjének domborművét Cs. Tóth Gyula szobrász és festőművész tagtársunk teljesen díjtalanul bocsátja a Család rendelkezésére. A művészi dombormű alumínium eloxált anyagból készült, a kivitelezést a Család lelkes ellenőrének Barabás Istvánnak áldozatkészsége teszi lehetővé. A képszék ünnepélyes megáldását szeptember 20-ra tervezik, ez alkalommal ünnepli a Dobogókői Család 10 éves fennállását is. Az évfordulót alkotásokkal teszik emlékeztetéssé. Miként júniusi lapszámban jeleztük már, gondozásukba vették a Téry utat, Jelzéseit megújították, útmutató táblákat helyeztek el a tájékozódás megkönnyítésére; padokat, asztalokat állítottak fel a kirándulók kényelmére. A Dobogókői Család

a jubileumot a Téry ánnepély keretében üli meg.

A MTE Sasok Társasága július hó 5-én rendezte meg a Sasothonban hagyományos nyári mulatságát, természetesen a komoly időkhez mérten, háborús keretek között. Elmaradtak a mindig derűs jelenetekben bővelkedő szórakozásai a békevilágnak: a humoros számok, mutatványok, az apró turisták öröme a hábszínház és a zajos társaságok. Az élelmezési nehézségek miatt elmaradt az állandó közönség egy része is, mégis kétszáznál többen jöttek össze a szép nyári napon. A zeneszó mellett a tombola s tárgyszorsolás hozta meg az örömet a szerencséseknak. A Magyar Vöröskereszt javára történt felülfizetéseket és a bevétel egy részét a vezetőség illetékes helyre juttatta. A turisták ezzel is kimutatják azt a szándékot, hogy minden időben partólól a hazafias ügynek és össze jöttek egyeztetni a háborús áldozatok a turisták érdekeivel. A jól sikerült összejövetelen „Sasok júliása 1942.” jelzést minden belépő ízeles, magyar motívumokkal díszített emléklépvényt kapott.

H. R.

Dr. Varga Sándor tanulmányi felügyelőnek, a budapesti Berzsenyi Dániel gimnázium volt tanárának nyugalomba vonulása alkalmából a Kormányzó Úr a Vallás- és Közoktatásügyi-miniszter előterjesztésére a gimnáziumi igazgatói címet adományozta. Örömmel adunk hírt a kintintetéséről, mert méltó egyént ért a megfizetés. A kintintetés elsősorban a pedagógusnak szólt, aki három és fél évtizedes tanári működése során a középiskolai természet-tudományi oktatás fejlesztésének és korszerűsítésének lelkes harcosa volt. Mint természet-búvár nemcsak itthon, hanem külföldön is dolgozott, az alkalmat felhasználta arra is, hogy tanulmányozza a nyugati országok pedagógiai mozgalmait. Sziciliától a norvég fjordokig ismerte Európát. Gazdag tapasztalatait arra használta fel, hogy azokat itthon közkinccsé tegye. Diákok seregeinek megértéséhez. A közéletben is élénk szerepet játszott. Neki köszönhetjük Felsőörméri Osztyánk megszervezését. Nyugalomba vonulása alkalmából választmányi tagtársunk szülővárosába, Rozsnyóra költözött. A felvidéki város sokat nyert ezzel, ismervé tetterős egyéniségét, tudjuk, hogy a nyugalombavonulás nem jelent számára pihenést. Szakavatott tolla a táj további feltárásiának, szervező készsége pedig az Osztyák újabb fellendülésének biztosítja.

HEGYMÁSZAS

A Magyar Turisták Országos Szövetsége által rendezett elméleti és gyakorlati magashegymászó tanfolyam, mint azt dr. Zsembery Gyula szövetségi elnök a júniusi tanácsülésen már szóváltotta, sajnos, korántsem váltotta ki azt az érdeklődést, melyet a Szövetség, a magyar turistaság csúciszervezete joggal remélhetett. Hisztük, hogy a tapasztalt részvétlenség nem veszi el a rendezők kedvét, hanem legjobb képességeik latbavetésével és tökéletesebb rendezéssel a jövőben a tanfolyamot meg fogják ismételni. A közöny és meg nem értés, sajnos, időnként még mindig veszélyeztetik az egyetemes turistamunka sikerét, de az ellenük való harc útja a győgyuláshoz és ez kell, hogy legyen a gondja nemcsak a turistaság hivatalos képviselőinek, hanem a természetjárás ügyét szívén viselő minden turistának is. Sz. J.

A tömegek és a turistaság. — Júliusi számunkban beszámoltunk a svájci alpinklub menedékházi forgalmának a háborús viszonyok ellenére történt magyaránny emelkedéséről. Ennek magyarázatául szolgáljon az a tény, hogy Svájcban a kormányzat mindent elkövet, hogy a háború folytán elmaradó külföldi turistákat valami módon pótolni tudja, ezért a városok lakosság körében a menedékházak látogatása érdekében erős hírverést indított és az eredmény, mint láttuk, sikeres.

Németországban, ami az államilag támogatott hírverést illeti, más a helyzet. A harcban álló birodalomnak más gondja van, mint a belső vándorforgalom emelése. Sőt még a német turistalapok kirándulási rovatának is állandóan visszatérő motívuma: kirándulásainkon ne használjunk vasutat, a kirándulásokon csak korlátozott számú jelentkező vehet részt, stb. És mégis mit látunk! A közel múltban tartotta Bécsben közgyűlést a *Deutscher Alpenverein* legnagyobb osztálya, a *Zweigt Austria*, ahol többek között beszámoltak az osztály kezelésében levő 21 menedékház és 1 turistaház 1941–42. évi (1941. ápr. 1. — 1942. márc. 31-ig terjedő időszak) forgalmáról is. A részletes jelentés szerint a menedékházakat 79.178, míg a turistaházakat 2368, tehát összesen 81.546 személy kereste fel. Hatalmas szám! Mit lehet ebből megállapítani? Azt, hogy kedvezőtlen háborús állapot, a forgalmi és élelmezési nehézségek nemhogy elriasztották volna, hanem ellenkezőleg, megnövelték a hegyeikbe vágyódó emberek számát. A harcokban küzdő hegyászok helyett friss tömegek áradnak ki a természetbe. Épp ott van

a baj, hogy a tömegek áradnak. Nem a turisták, hanem a tömegek. A tömeg, mely már jelentésénél fogva nemcsak mennyiséget jelez, hanem a minőséget is kifejezi, a számszerűsége túlmenően a lelkületre is rámutat. Mert nézzük csak, mit olvashatunk szöszériat az „Austria” múlt évi jelentésében, melyet hivatalos lapjuk, az „Austria Nachrichten” I. évi július—augusztusi számaiban közöl:

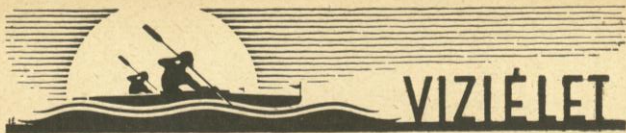
„Egy menedékházi gondnok jelentése megdöbbentő képet nyújt a visszaszállítottokról: Némelyik menedékház borzasztóan zsúfolt és nincs személyzete. Sok helyen iskoláslányok szolgálnak ki. A Dachstein menedékházába nem tudják az élelmet felszállítani, nincs ember, aki felhordaná. A látogatók között a hegyászok háttérbe szorulnak. A kiképzetlen és vezetetlenül fiatalok körében sokszor hegyászokhoz nem méltó viselkedést tapasztalunk. A szerencsétlenségek napirenden vannak, a vezetőknek egyszemélyüket és életüket kell a mentésnél kockáztatniuk, mikor azután csak a vezetői díjazást kéri, görömbökösödést kapnak. Fűtőruhás leányok zuhannak gleccser-szakadékokba, fiúk este indulnak sziklamászásra az Adamekhausból a Schneebewandura. Egy asszony az úra szemlétára zuhant le a Dachsteinen és nem akadt senki se, aki elment volna a menedékházba, hogy a bérlet segítségül hívja. A tömegeket a hegység közé csalogatták, de nem készítettek őket erre elő, míg az A. V. tagok az osztálynál kiképzést nyernek. A gondnokok még több hasonló szomorú dolgot jelentettek.”

A fentieket jószívvel ajánlom mindazok szíves figyelmébe, akik a magyar turistaság újjászületését a „tömegek bekapcsolódásától” várják.

Szöllőssy Jenő.

A fenti helyzetkép megfontolásra kell, hogy készítse illetékes körünket. Kivülálgik belőle, hogy a turisták és alkalmi kirándulók problémájuk nemcsak nálunk, hanem külföldön is felmerül, pedig Németországban, különösen Ausztriában a turistagondolat sokkal szélesebb körben hatotta át a társadalmat, mint hazánkban. Az intő példa alapján a hírverésen mértékkel kell tartani. Új rétegek bekapcsolásáról a fejlődés érdekében se mondhatunk le, de csak olyan mértékben kerüljenek ki a természetbe újabb tömegek, amilyen mértékben érvényesül a turistamozgalom nevelő ereje. Erre a nemes hivatásra fel kell készülnünk! Bécsi laptársunk aggodalmait meg kell szívelnünk!

Kajakkal a Nyitrán.

A visszatért felsőmagyarországi részek folyóit — különösen a fővárosához közelebb esőket — kajakosaink gyakran felkeresik. A Vág, a Garam, meg az Ipoly vizein szombat, vasárnaponként mindig lehet látni budapesti rendszámú gumicsónakokat, talán a kis Nyitra az egyetlen, melyet az evezősök mostoha-gyermekként kezelnek. Pedig érdemes felkeresni, bár előre kell bocsájtanom, hogy a Nyitra nem vadotz. Széld, kedves vidéken folyik, akadályok nincsenek rajta, még a megszokott malomgátak is hiányoznak róla.

Legelőnyösebb, ha Érsekújváron szállunk vízre, innen a folyó rendszerint hajózható. Az állomásról a gépkocsi 3 pengőért víz ki a közúti hidhoz. A Nyitra innenső (jobb) oldalán, a hídto aljában a kajak összerakására alkalmas szep, kis zöld rét hívogat, de ne csábitassuk el magunkat a hely szépségétől, hanem menjünk át a sivat balpartra és ott a folyóból kikötött homokkupacok között állítsuk össze csónakunkat. A jobbparton ugyanis széles és mély iszapzátonyok húzódnak és alacsonyabb vízállás esetén felesleges, hogy hasig sárosan kezdjük meg túránkat. Ezzel szemben a túlsó parton, a folyó sodrában könnyen vízre szállhatunk. (Megjegyzem, hogy tavaszi, vagy kora nyári időben Érsekújvár felett is indulhatunk, de vigyázzunk arra, hogy mikor a fenti hidhoz érünk, maradjunk szorosan a balpart mellett és a hid alatt a legszélső nyíláson evezzünk át, mert a többi nyílás alatt sűrűn levért és sokszor alig látható cölöpek veszélyeztetik a sima átjutást.)

A jelenlegi vasúti menetrend szerint kora délután (14.17-kor) indul a közvetlen vonat Budapestről és este érkezik Érsekújvárra. Mire a csónakot összerakjuk, a felszerelést

Kajakozásra alkalmas vizeink feltárása fokozatosan halad és a befejezés felé közeledik, az északerdélyi folyók nagy részét is felkeresték már. Itt az ideje annak, hogy a feltár munkában résztvevő kajakosok munkaközöségbe tömörülve megkezdjék a magyar vízikalauz előkészítésének munkálatait. A jólbevált rendszerű: *térképes útmutatók* volna-

becsomagoljuk és indulunk, bizony már hűz-zak az esti harangszót, lassan éjszakai szállás után kell nézünk A hídto kb. 1 km-re a folyó baloldalián igen jó táborhelyet találunk. Az egyébként merdek part itt elsimul, a kavicsos vízszélen kényelmesen kiköthetünk. Hatalmas rezgőnyárfák zágnak a szélen és ha szerencsénk van, a partmenti kaszáló széna-boglyáiból a sátorban puha fekvőhelyet vehetünk magunknak.

A következő kb. 12 km hosszú szakaszon a Nyitra állandóan kanyarog, a partok meredek jobbra kertek meg szántóföldek terülnek el. Balra sűrű erdőknek jórészt a vízig ereszkedő fái bólogatnak. A mederben többhelyütt cölöpek ölködnak, de a minden kajakostól megkívánt legkisebb figyelem is elegendő, hogy idejében észrevegyük őket. Kérünk a folyó szabályozott szakaszára, mely kerekén 23 km-en keresztül, kis törések-től etekinke, jóformán egyenesen húzódik észak-déli irányban. A magas fűzfákkal benőtt partokon kevés jó kikötésre alkalmas hely akad. Rövidesen feltűnik az első betonhid, melyet a torkolatig még 6 másik követ, valamennyit egy mintára építették. A hid alatt a jobbpart ellaposodik, itt homokos kikötők és feljebb jó táborhelyet találunk. A vidék most már nem változik. A víz szelét fűzesek, keskeny nádasok szegélyezik, a töltésen túl helyenként nyárfások ácsorognak. A *naszvadi hid* pillérének jobb oldalán megnezhetjük mit mutat a mérce, legkedvezőbb a vízállás akkor, ha +30 és +10 között áll. *Martos* után a *Zsitva csatorna* vize ömlik a Nyitrába. Elérkezünk az utolsó, a 6-ik hidhoz, rajta túl már a *Vágdana* vize siet a Dunába. Ha forgatjuk az evezőket, Érsekújvárról 4 óra alatt odaérhetünk a torkolathoz. *Szóllósy Jenő.*

szükségesek ahhoz, hogy benépesedjenek a vadvidék is. A háborús évek beszerzési nehézségei miatt egyelőre nem gyarapodhat kajakosaink tábora. De az időt nem szabad kihasználatlanul hagyni és meg kell teremteni az előfeltételeit annak, hogy majd a békeévekben szélesebb tért hódíthasson ez a nagyrahivatott sportág.

Új fejlécünket is a cimlap és az eddigi fejlécek tervezője: *Izsák Elek* iparművész tagtársunk rajzolta. Művészekre alól kerültek ki

a jövő számunkban megjelenő: „*Batlangok*” és „*Ifjúság*” című új rovatok — egységes stílusban készült — fejlécei is.

IRODALOM

Vieszt Zoltán: *Csak úgy a Föld körül* . . .
Dr. Cholnoky Jenő előzavával. Budapest, 1942. Dr. Vajna és Bokor kiadása. Nagy 8° 195 old. 52 képpel. — A turisztág és kalandozás között tagadhatatlanul vannak érintkezési pontok, természetes tehát, hogy mi turisták határozott együttérzéssel nézzük a kalandozás különböző formáit, különösen akkor, ha azt valaki annyira rokonszenvesen és szinte klasszikus stílusban folytatja, mint a fiatal *Vieszt Zoltán*. Világkalandozása azzal kezdődik, hogy érettségi után regényes körülmények között beáll matróznak, azután több mint 2 évig csatanagol szerzte a nagy világban, majd közvetlenül a világtúrára kitérése előtt, 1939-ben hazatér Budapestre. Közben jár Indiában, Kinában, keresztül utazik az USA-n, elkerül Dél-Afrikába, de bárholva is jut, mindig nyitott, elfogulatlan szemmel, derült lélekkel és jó adag humorérzékkel nézi és itéli az eseményeket, legyen bár azoknak ő maga a szenvedő hőse. Kerül az ismert tények leírását, nincs benne semmi utánérzés, élményeiből a 7 tenger levegőjének frissességét érezzük árndni még akkor is, mikor a szárazföldön csavargó. Különös képessége van arra, hogy rövid találó megjegyzéseivel rávilágítson a dolgok lényegére s egy-egy bonyolult politikai vagy gazdasági kérdéssel kapcsolatban néhány odatett szóval többet tud kifejezni, mint mások esetleg többoldals tanulmányokkal. Örömmel olvastuk *Vieszt Zoltán* könyvét és sajnáltuk mikor a végére értünk. Minden igaz turistának szívóssal ajánlhatjuk. Sz. J.

P. Könyig Kelemen O. F. M.: Fülék vára, 1942. Kiadta a füléki Perences rendház. Zsebkönyv, 36 old. — A szerző széleskörű levéltári kutatásán alapuló és forrásmunkákra támaszkodó monográfia szerény előhírnökének szánta kis füzetét. Vázlatszerűen tárgyalja benne a vár történetét. A török hódoltság előtti szerepének ismertetése után, megemlékezik a 39 éves török uralomról. Behatóan foglalkozik Fülék XVII. századbeli fénykorával, majd a szomorú vég eseményeit rögzíti le. A hajdan

országos jelentőségű várnak ma már csak romjai vannak meg. A kálauzserű részben a düledező romok között vezet végig a szerző az olvasót. Külön fejezetben méltatja az áldásos munkát végző füléki ferencesek szereplését, ismerteti templomukat és rendházukat; de nem feledkezik meg a többi látnivalóról sem. — Régi metszetek, újabb keletű fényképek egészítik ki a szöveget. A szerző füzetét elsősorban a várat felkereső kirándulónak szánta. Az érdeklődés felkeltésével azt a célt óhajtja elérni, hogy a romokat a végpusztulástól megmentsék. A nógrádi tájakon járó és Füleket is felkereső turista jól használhatja a füzetét. Mindössze 50 fillér az ára. S. B.

Marinovich Marcellné Rahó és körösmező kirándulások és séták. A szerző kiadása, 16°, 56 old. Ara: 1.80 P. — Kárpátalja legvadregényesebb részével a Tisza forrásvidékének ismertetésével foglalkozik ez a napokban megjelent csinos kiállítási könyvecske. Rahó, Körösmező, Tiszabogdány és Tiszaborkút nyaralóhelyeinek leírása után a szerző 12 napos beosztásban sorra veszi a környék legismertebb és legszebb kirándulóhelyeit. A kis könyv elsősorban a nyaralók segítségére szel, nekik ad gyakorlati tanácsokat. A vidék nyaralókörösönge sok hasznos adatot talál benne és reméljük, hogy forgatása, illetőleg használata közben talán kedve támad a komolyabb turisztikodásra is. — Kár, hogy a szerző nem figyelemzett az olvasót a határmenti tilos övre. Adatai közlésénél Egyesületünkre, illetve lapunkra hivatkozik, tehát figyelembe vehette volna a menedékházak helyzetében beállott időközi változásokat is. — Egy kirívó hibájára is rá kell mutatnunk. A „*török időkbeli származó*” megjelölés nem művészettörténeti meghatározás, de az adott esetben még kortörténeti sem, mert Körösmező sohasem tartozott a török hódoltsági területbe. — Mindezek mellett dicseget és elismerés illetheti a szerzőt vállalkozásáért, áldozatkészségéért és kívánjuk, hogy érje el kitűzött célját, melyel Kárpátalja ügyét viszi előbbre. Sz. K.

Kirándulásaink.

Figyelem! A jelenlegi rendkívüli körülmények miatt az indulási időpontok módosulhatnak. Ezért a kirándulások előtt érdeklődjünk a rendező csoportnál, vagy a vezetőnél.

A gyakori igazoltatások miatt az Országos Sport Központ záradékával (ebben az évben két színű bélyeg) ellátott turistaigazolványok nélkül ne induljunk túsra.

A kiadásért Papp Dénes, a szerkesztésért Sajtó Béla felelős.

17.279. „Elet” Irodalmi és Nyomda Rt. Budapest, XI., Horthy Miklós-út 15. — Igazgató: Laisky Jenő.

„IBUSZ”

Idegenforgalmi, Beszerzési, Utazási és Szállítási Rt.
BUDAPEST, V., AKADÉMIA-U. 10. — TEL. 117-630.

A m. kir. Államvasutak hivatalos menetjegyjelöltje.
A m. kir. Államvasutak Árufuvarozási főügynöksége.

1942 augusztus 20. *Dobogókői Család.* Börzsöny, Nagymaros—Törökmező—Nagymaros. Gy. 4 ó. T. MFTR hajóállomáson 7 ó. V. dr. Fekete Béla. — Sasók, Börzsöny, Nagymaros—Rigóhegy—Hegyestető—Fehérhegy—Nagymaros. Gy. 4 ó. T. Esküteri hajóállomáson 6.30 ó. V. Rill Egon. — *Vándorfiúk.* A tatai park és kastély megtekintése. Utána fürdés a tóban. T. 6.10 ó. Kelenföldi p. u. V. Czirja Béla.

1942 augusztus 22—23. A MATUOSZ országos teregyakorlata. A részvételhez előzetes jelentkezés szükséges.

1942 augusztus 23. *Sasók.* Pilis, Klotildílgét—Trézsikút—Kétbúkkfanyereg—Hoffmann forrás—Pilismarót. Gy. 6½ óra. T. 6.30 ó. Nyug. p. u. V. Martis László.

1942 augusztus 27. *Vándorfiúk.* Csütörtöki esti séta. Lipótmező—Látóhegy—Szépvölgy. Gy. 2 ó. T. 18 ó. Széll Kálmán-téri vill. áll. V. Weber Félix v. v.

1942 augusztus 29—30. *Dobogókői Család.* Cserhát, Pásztó—Nagyemezőpuszta—Cserhátszentiván—(h.)—Hollókó—Csúnyi puszta—Garáb—Mátraszöllös—Pásztó. G. 2 + 6 ó. T. 29-én 15 ó. Keleti p. u. V. Krizsán Endre v. v. — *Sasók.* Gulyásvacsera a Sasotthonban. Gy. 2 + 2 ó. T. 29-én 17 ó. Hűvösvölgyi v. v. áll. Jelentkezés aug. 28-ig Herdinánd Rudolfnál. V. Wittmann Jakab. — *Vándorfiúk.* Színes fényképezőtúra a Cserhátba. Vác — Pencig társasgépkocsival — Ósagárd (h.) — Farkasbérc—Zsiványkút—Naszály—Vác. Gy. 2 + 6 ó. T. 29-én 16.30 ó. Nyugati p. u. V. Szicher Dezső v. v.

1942 szeptember 6. *Csepeli Osztag.* Házi teregyakorlat. Felvilágosítás a hivatalos órák alatt a központban. — *Dobogókői Család.* Pilis, Pomáz—Majdán nyereg—Mackó barlang—Kevélyek—Solymári fal—Solymár. Gy. 4 ó. T. 7.20 ó. HEV Mhfő. V. Krizsán Endre v. v. — *Sasók.* Vác—Naszály—Katalinpuszta—Magyarkút—Nógrádverőce. Gy. 6 ó. T. 7 ó. Nyug. p. u. V. Murai József.

1942 szeptember 6—8. *Sasók.* 3 napos kirándulás a Bükkbe Egertől Miskolcig. Jelentkezés szept. 4-ig Császár József vezetónél.

1942 szeptember 8. *Dobogókői Család.* Pilis. Részvétel a *Dorogi „Jó szerezés” Asztal Hegyi Szent Bernát ünnepségén* a *Feketehegyen*. Kesztlőc—Kétágúhegy—Szentléleki völgy—Barátkút—Esztergom. Gy. 6 ó. T. 6.20 HEV Mhfő. V. Kúnovszky Pál. — *Sasók.* Pilis. Részvétel a *Hegyi Szent Bernát ünnepségén*. Csév—Kesztlőc—Óregszirt—Feketehegy—Pilisszentlélek—Hoffmann forrás—Körtvélyespuszta—Dömös. Gy. 6 ó. T. 6.30 ó. Nyug. p. u. V. Kristóf Sándor v. v.

1942 szeptember 13. *Dobogókői Család.* Pilis. Részvétel a *Dorogi „Jó szerezés” Asztal Hegyi Szent Bernát ünnepségén* a *Feketehegyen*. Kesztlőc—Kétágúhegy—Szentléleki völgy—Barátkút—Esztergom. Gy. 6 ó. T. 6.20 HEV Mhfő. V. Kúnovszky Pál. — *Sasók.* Pilis. Részvétel a *Hegyi Szent Bernát ünnepségén*. Csév—Kesztlőc—Óregszirt—Feketehegy—Pilisszentlélek—Hoffmann forrás—Körtvélyespuszta—Dömös. Gy. 6 ó. T. 6.30 ó. Nyug. p. u. V. Kristóf Sándor v. v.

A turisták védőszentjének kultuszát évek óta szeretettel ápolja a Dorogi „Jó szerezés” Asztaltársaságunk. Vegyünk részt minél számosabban a kegyeletes ünnepségen, mozgalmunk lelki vonatkozásait domborítjuk ki ezzel.

1942 szeptember 20. *Téry ünnepély* a *Dobogókőn*, a *Dobogókői Család 10 éves jubileuma* alkalmából felállított *Hegyi Szent Bernát-képszek* felavatása az *Ilona pihenőn*. Részletes programot jövő számunkban és a napilapokban közlünk. Jegyezzük elő ezt az időpontot, ne irányozunk elő más kirándulást erre a napra, hogy a *kettős ünnepség* igazi seregszemle legyen!

MŰVÉSI KÉP
ÉS HOFFMANN KÉPKERET
AZ IGAZI OTTHON DÍSZEI

Összes
sportcikkek
nagy választékban!

Skaba és Plöchl

Cserkész és sportáruk
kizárólag csak

BUDAPEST,
IV., Váci-utca 40.

Ú T J E L Z É S E K H E Z

festéket legolcsóbban szállít

KRAYER E. ÉS TÁRSA

Budapest, V. ker. Váci-út 34.

A Badacsonyi oldalában épült

„Rodostó” menedékház

a balatonvidéki kirándulások fontos állomáshelye.

Fekvése egyedülálló, háttérében hatalmas bazaltsziklák emelkednek, előteréről pompás kilátás nyílik a Magyar Tengerre. A tájba símuló, magyaros ízléssel berendezett menedékház barátságos otthont nyújt a turistának.

Szállás és ellátás ügyében a következő címre küldjünk válaszbélyeges levelet:

„Rodostó” menedékház kezelője
Badacsonylábdl-hegy

Más kérdésben Váry József menedékházgondnok (Nemestördemic) levelez.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., József-u. 23. Telefon 137-673

A kiadásért Papp Dénes, a szerkesztésért Sajtó Béla felelős.

„Het” Irodalmi és Nyomda Rt. Budapest, XI. ker., Horthy Miklós-út 15. — Igazgató: László Jenő